

BRANKA BRUJIC

STUDENTI I REVOLUCIJA

Pristup ovoj temi nam se ne nadaje primarno kao opis i rasčlamba rasta studentskih pokreta tokom ovih nekoliko zadnjih godina u mnogim dijelovima svijeta, rasta što je u studentskom buntu 1968. godine, iako kratkotrajnom, significirao svoju nabusjalost i osobenost. Odnos studenata i revolucije nećemo propitivati analizom faktičnog toka, usmjerenosti i programa studentskih buntova. Ne samo stoga što nemamo cjelovit uvid u sve studentske buntovničke istupe, već u prvom redu zato što takva analiza — ukoliko nije tek puka deskripcija — pretpostavlja osigurane kriterije vrednovanja, kako s obzirom na ciljeve revolucije, tako s obzirom i na njezine nosioce, a posebno mjesto studenata u sklopu revolucionarnih snaga. Predominantnom orijentacijom postojećeg socijalizma, s jedne strane, i vitalnošću razvijenog kapitalizma, s druge strane, dovedena je u pitanje neospornost klasičnih stavova marksizma kao stanovište analize revolucionarnog sezanja rebeliranja studenata; i to u oba svoja temeljna aspekta — aspektu smjeranja revolucije i aspektu složaja revolucionarnih snaga. Stoga treba ponajprije osigurati obzor za sagledanje zbivanja novijih studentskih pokreta — iz biti suvremenog svijeta treba potražiti relaciju relata: studenti i revolucija.

I

Razmotrimo najprije relat studenti. Samo ustrojstvo suvremenog svijeta priječi pronicanje u izvorište njegova ekstenzivnog i intenzivnog rasta, priječi spoznaju njegove biti, kako je to pokazao Lukács u svojim raspravama »Geschichte und Klassenbewusstsein«, dvadesetih godina našeg stoljeća. Predmetni svijet jest proizvod razgranatog, u sebi rasčlanjenog i specijaliziranog procesa rada, u kojeg se čovjek uključuje slijedeći već zatečenu njegovu temeljnu zakonitost, njegovu racionalnost. Ratio proizvodnje kao tehničke proizvodnje jest baš sama specijalizacija. Ona rezultira parcijalizacijom u učešću čovjeka u cjelokupnom procesu društvene proizvodnje, tako da se u odnosu subjekta spram predmetnog svijeta sve više gubi cilina iz dostupnog vido-

kruga. Pri tomu su, ukazuje Lukács, razlike u grupacijama, što nastaju društvenom podjelom rada, samo puko kvantitativne s obzirom na strukturu svijesti, kojoj izmiče bitna istina svijeta. Rad radnika jest jednoličano ponavljanje neke određene operacije u pogonu stroja; poduzetniku je predmetni svijet objekat proračunavanja — rentabilnosti sredstava proizvodnje, strojeva, s obzirom na njihovu efektivnost u proizvodnji upotrebnih predmeta što u tom kalkulu postaju puki količnik jedinice vremena i broja radnika potrebnih za odvijanje pogona strojeva; tehničaru se svijet pruža kao znanstvena spoznaja i mogućnost njezine primjene u konstrukciji strojeva, koji svojom efektivnošću treba da premaše i stoga nadomjeste postojeće, ili da načelnim pronalascima strojnog sačinjanja prodru u spram tehničke ekspanzije zaostala područja života. I sve ostale sfere života su saobražene temeljnom načinu njegove reprodukcije, pa predominantna vrednota građanskog društva, ukazuje Lukács, jest operativnost, ažurno obavljanje poslova u djelokrugu pojedinca, pri čemu se smisao cjeline pokazuje samo sumativno. Tome podliježe i prirodno znanstvena svijest, koja u sve većoj specijalizaciji prirodnih znanosti reflektira samo još o međusobnom razgraničavanju područja ne propitujući pretpostavke vlastite upravljenosti. Ideologijska svijest, koja proizvodnju u epohi građanskog društva i njezine temeljne principe funkcioniranja proteže na historijsku prošlost i budućnost, zatvara građansko društvo u sebe i zaokružuje pervertiranje postvarene svijesti. Proces proizvodnje predmetnog svijeta za postvarenu svijest jest kruta zakonitost stvari, koja zahtijeva prilagodavanja čovjeka postojećem kao temeljni uvjet njegova opstanka; njoj je prikrit proces proizvodnje kao tijek i sudio čovjeka u njegovu nastanku i razvitku.

Koje su konsekvencije iz fenomena postvarenja, kojeg je Lukács pokazao kao bitno svojstvo suvremenog svijeta nadaje svezu studenata i revolucije? Ona nije posebice tematizirana u sklopu tematike Lukácsevih rasprava o postvarenju, no one bi, implicitno, i u pogledu te sveze upućivale na stavove Marxa i Lenjina. Lukácsseve analize dvadesetih godina interpretacija su izvornog smjerenja Marxove misli — razrada su Marxova određenja o fetiškom karakteru robe. U toj razradi Lukács u historijskom materijalizmu nalazi, kako potvrdu za zbivanje postvarenja — temeljnog fenomena vremena u kojem djeluje —, tako i njegovo utemeljenje procesom rada i proizvodnim odnosima. Upućujući revolucionarnu praksu u sklopu postvarenog svijeta i svijesti Lukács ukazuje, i pri tom slijedi Marxa, da je proletarijat najbliži mogućnosti da prevlada postvareni odnos svijesti i da se kao revolucionarna snaga konstituiru u klasnoj i ljudskoj samosvijesti. Te ne samo stoga što je proletarijat vitalno najugroženiji, već zato što njegove suštinske stvaralačke ljudske snage nisu vezane u procesu proizvodnje poput onih, na primjer, tehničara.

Iz navedenog slijedi da položaj studenata u društvenoj podjeli rada njima ne daje ulogu primarne revolucionarne snage. Sveučilište u suvremenom svijetu je i samo uklopljeno u specijalizaciju — ono obrazuje raznovrsne visokokvalificirane stručnjake tehničkog proizvodnog procesa. Međutim, sveučilište je i utočište upućenosti ljudske misli na smisao cjeline svijeta, na ishodište njegove svjetovne artikulacije i na svjetovanje svijeta uopće, upućenosti koja se disciplinarno poklapa s filozofijom, a bliska je — u više ili manje strogoj provedbi — svim područjima duhovnog stvaralaštva. I sezanje Marxove misli je određeno njegovom upućenošću na ishodište svega što jest, pa se u njezinu sklopu revolucionarno usmjeravanje proletarijata ne da reducirati na prevladavanje materijalnog lišavanja i društvene obespravljenosti eksploatirane klase, nego obrnuto: sve socijalne kategorije utemeljene su promišljanjem totaliteta. Bliže određeno, u neposredno post-Hegelovskom razdoblju dovršene filozofije, u kojoj je sabranost bića u njegovu bitku potpuna, impetus Marxove misli daje protivurječnost stvarnosti i njezine bitne istine, iskazane u Hegelovoj filozofiji. Otuda u Marxa revolucija treba posredovati prevladavanj eotuđenog rada i primjetiti biće čovjeka njegovoj biti (svijesna proizvodnja), te ozbiljiti u društvenom procesu proizvodnje samo bivanje onog po čemu sve jest: proizvođenje bića iz prirode, bit kojih nije dokučiva jednokratnim uvidom nego istinstvuje u samokorekcijama procesa proizvođenja što koincidiraju o beskonačnim zbivanjem rada.

Apostrofiranje usmjerenosti na smisao svekolikog zbivanja pri koncipiranju pojma revolucije u Marxa sugerira da bi načelnu povezanost studenata i revolucije konstituirala nužnost očuvanja idejnih pretenzija revolucije — očuvanja što ga nalaže sam postojeći svijet, koji svojim ustrojstvom i rastom specijalizacije, efikasnosti, zahtjevom ažurnosti itd., odvodi od temeljnih pitanja smisla i iskona, a navodi na prosljeđivanje svojih principa opstojanja (u Lukácsa opisano kao postvarenje). Sveučilišta pružaju mogućnost za idejnu orijentaciju studenata o biti revolucije ukoliko nisu još i sama raščinjena operacionalizmom, što im ga nameće funkcioniranje cjeline, ukoliko u svojim okvirima čuvaju i razvijaju pitanja upravljanja na svijet u cjelini, koja razotkrivaju njegove temeljne protivurječnosti i suprotnosti, a u intenciji propitivanja onog što jest, u njegovu jest, dopiru do svjetovnosti svijeta. Historija socijalističkih revolucija, koje se pozivaju na Marxovo učenje, svjedoči o različitim devijacijama — poistovećivanju pojedinih etapa ili specifičnih uslova nerazvijenih zemalja s ciljem revolucije — o revidiranju samog temeljnog smisla revolucije. Stoga idejna orijentacija o njezinoj biti predstavlja zadatak i teži i značajniji nego što je naprosto priključivanje radničkoj klasi, prema klasicima marksizma temeljnoj revolucionarnoj snazi, pri već potpuno osiguranoj revolucionarnoj idejnoj usmjerenosti, u provedbi neospornoj, i u svojoj djelotvornosti potvrđenoj.

II

Međutim, dokle seže suvremeno propitivanje biti revolucije? Znači li ono samo spoznavanje zastranjenja, retardacija itd. postojećih realizacija revolucije spram u Marxovom učenju, iz prezentne mu biti suvremenog svijeta dostatnom usmjerenju njegova prevladavanja? Ili, pak, ono rezultira kritičkim situiranjem i Marxova učenja? Iz reprezentativnih stavova o krizi prevladavanja postojećeg svijeta pokušajmo razabrati odgovor na to pitanje.

Po opće rasprostranjenoj ocjeni, izrođavanje prve socijalističke revolucije u manipuliranje ljudima i čitavim komunističkim partijama i pokretima izvan zemlje, u pervertiranje svijesti dogmatskom ideologijom, u diktaturu državnog aparata, masovne čistke itd., idt. pripisano je provođenju revolucije u jednoj od zaostalih zemalja Evrope i ličnosti samog Staljina. Međutim, sidrište izopačavanja socijalizma, apostrofirano u onim pokretima i modelima izgradnje socijalizma, što razračunavaju s tim izopačenjem (npr. jugoslavenska koncepcija socijalizma) jest pretvaranje diktature proletarijata u diktaturu partije i vlasti sovjeta u vlasti državnog aparata. Kritika postojećeg socijalizma, koja polazi od izostajanja bitnih promjena u samom radu (Marcuseova koncepcija o preusmjerenju proizvodnih snaga, kao temeljnom kriteriju zaokreta iz postojećeg kapitalističkog društva u jedan drugačiji, slobodniji svijet) konstatira presudnost koegzistencije socijalističkog bloka s kapitalističkim, konstelacijom »dostizanja i prestižanja« ona objektivno priječi prevladavanje »destruktivne usmjerenosti« proizvodnih snaga.

Suvremena misao, temeljno uporište koje jest povijesnost bitka kao ishodište svjetovne artikulacije povijesnog svijeta, pokazuje perzistiranje u njegovoj svjetovnosti postojećeg svijeta u cjelini — preko (trans) razdiobe na postojeći kapitalistički i socijalistički društveni sistem. Ta misao ne iskazuje krizu prevladavanja postojećeg tako što reflektira o danim realizacijama socijalizma s obzirom na njihovo odstupanje od Marxove ideje, nego time što razotkriva svekoliko prisutne svjetovne osnove novovjekog svijeta — njegove temeljne odrednice rad i tehniku, unutar kojih, kao svojem obzoru, ostaje i Marxova misao. Nedostatnost Marxove misli za strogo uzeto prevladavanje postojećeg svijeta izrečena je u slijedećim propitkivanjima:

1. Suvremenom razinom proizvodnih snaga, u automacijskoj proizvodnji, ispunjena je »racionalnost« novovjekovnog povijesnog svijeta: »pokorenje pratećih, brutalnih sila prirode«, racionalnost koja motivira znanost i tehniku, kao njegov temeljni odnos, i, ujedno, konstituens. Stoga Marcuse smatra da programatsko geslo slobodnog, interesima kapitala neometanog razvoja proizvodnih snaga, opravdano iz Marxove perspektive XIX st., više nije putokaz za revolucionarnu »preobrazbu« postojećeg. Novi povijesni svijet jest načelno moguć putem drugačijeg »razumijeva-

nja« prirode, a kao prevladavanje temeljne protivurječnosti postojećeg svijeta (represivna upotreba visoko produktivnih proizvodnih snaga) nadaje se u »smiraju egzistencije«, preusmjerenju znanosti i tehnike iz njihove destruktivne usmjerenosti na kreiranje okolice u skladu s pacifikacijom, u konvergenciji umjetnosti i tehnike. Na osnovu tih svojih temeljnih postavki Marcuse kritikuje Marxovu soluciju o naporedom postojanju »carstva nužnosti« i »carstva slobode«: slobodno vrijeme je i samo u funkciji »carstva nužnosti« što pokazuje vrijeme dokolice u konzumciskoj fazi kapitalističkog društva, pa ne može uplivati na zaokret u proizvodnji. Uopće je, pokazuje Marcuse, vitalnost kapitalizma nadmašila Marxova očekivanja, prognoze i putokaze. To se, s obzirom na snage negiranja, očituje u tomu da proletarijat razvijenih industrijskih zemalja više nije revolucionaran, nego je uklopljen u rast tzv. društva obilja.

2. I prema K. Axelosu otupljuju klasne suprotnosti u tehnički razvijenim društvima pa je marksizam danas još poluga razvitka u nerazvijenim zemljama — posreduje u njihovim revolucionarnim promjenama koje će ih dovesti u stanje suvremenih industrijskih društava. Uovima, pak, proletarijat se prepušta procesu kojeg je cilj ostvarenje opće dobrobiti i prestaje biti revolucionaran. Reforme i modernizacija teku putem kompromisa, bez horizonta revolucije. Osnova tim fenomenima nije nesposobnost vođa radničkih partija, njihova nedoraslost da zaoštre protivurječnosti datog društvo, već sami temeljni tokovi društvenog kretanja. Tokovi su to određeni tehnikom, koja »sve više napreduje i sve sjedinjuje«, tako da se visoko industrijalizirana društva postepeno mijenjaju u »kapitalističko-socijalističko« društvo.

Revolucionarni pokreti orijentirani iz Marxove misli rastaču se u temeljnom smjeru zbivanja danog svijeta. Međutim, ni ona sama nije trans-epohalna. Njezin obzor ostaju, upozorava Axelos, čvrste koordinate već nastale povijesne epohe: ona ne propituje samu praksu, kao svoje stajalište kritike filozofije, ekonomije itd. Da bi premašilo »totalitet društva i čovjeka« iz obzora onog što je već na djelu mišljenje se mora osloboditi da sagleda povijesnu igru svjetova. Ono se mora »odvažiti da vidi da je svaka velika pobjeda predigra poraza« — ne u smislu puke mijene, već s obzirom na same povijesne osnove svjetova. Axelosova solucija za primjeravanje ovoj temeljnoj istini jest razriješenje tehničke ere u »igru planetarnog svijeta«.

3. Na tragu mišljenja povijesnosti bitka Marxova misao je dublje promišljena i temeljitije rasčlanjena, nego li u Marcusea i Axelosa, problematiziranjem njezine pripadnosti sklopu danog nam svijeta. U toj problematizaciji pokazano je da Marx, njegovim određenjima za prevladavanje otuđenog rada to jest usmjerenjem revolucije, izriče krajnje mogućnosti epohe: ostvarenje znanstveno-tehničke proizvodnje (za Marxa paradigme stvaralačkog rada). Da bi bila svjetovanje same biti rada, društvena proizvodnja pret-

postavlja prevladavanje svega akcidentalnog, poput podjele rada Marx može uputiti na prevladavanje protivurječnosti koje dogo- tovljuje svijet u kojem živimo iz obzora njegovih epohalnih mo- gućnosti stoga što pogađa njegovo temeljno pulsiranje. Nakon dovršene filozofije, postulatom njezina ozbiljenja, a raskrivajući rad kao uvjet bivanja svega, Marxova misao je na putu svjetov- nog razmaha u Hegelovoj filozofiji sabranog smisla i ishodišta svega što jest.

Međutim, u tom pokazivanju međusobne upućenosti povijes- nog svijeta i Marxove misli, prema kojem je ona posljednja ver- zija zapadnjačkog mišljenja u samo identificiranju svijeta u nje- govoj biti, V. Sutlić istovremeno ukazuje na zadatak mišljenja da problematizira sam svijet rada u njegovoj beskrajnoj vrtnji što pretvara sve u svoj uradak, u znanstveno-tehničko sačinjanje rasčinjanje.

III

Što slijedi iz izloženog za naše pitanje? Kakav je zaključak o odnosu relata studenti i revolucija iz biti suvremenog svijeta?

Naznačujući reprezentativna određenja o krizi prevladavanja postojećeg, pokušali smo ukazati i na bit suvremenog svijeta. Temeljna odrednica tog svijeta jest znanstveno-tehničko posredo- vanje svega. Marxov nauk suštinski pripada postojećem svijetu jer je usidren u samo njegovu rastu — smjera na prevladavanje protivurječnosti i suprotnosti koje vodi ostvarenju bivstvovanja čovjeka posve primjerena njegovu smislu. Smisao sagledan iz hor- izonta znanstveno-tehničko-radnog svijeta jest znanstveno raskri- vanje prirode i njegovo potvrđivanje u sačinjavanju oruđa-stro- jeva. Marxova revolucionarna misao bi načelno trebala da inspirira zbivanja unutar tog svijeta s obzirom na njegove mnogostruke suprotnosti kao što su: 1) ogromne razlike razvijenih i nerazvije- nih zemalja, odnos među kojima je često neokolonijski oblik eks- ploatacije nerazvijenih područja; 2) znatni klasni antagonizmi i socijalna neravnopravnost u nerazvijenim zemljama, u kojima ve- likim dijelovima stanovništva nisu dostupna ni najelementarnija znanja, a život im je ispunjen iscrpljujućim zarađivanjem za odr- žanje vitalne egzistencije, što je daleko od svakog stvaralaštva; 3) suprotnost rada i kapitala i u najrazvijenijim zemljama, što se ispoljava, prije svega, u pretvaranju »raspoloživog vremena«, omo- gućenog visokom produktivnošću, u »višak rada« umjesto u slo- bodno vrijeme ispunjeno »višom djelatnošću«, koja kao usvaja- nje znanosti, prema Marxovoj soluciji u tekstu »Grundrisse«, treba da bude put prevladavanja suprotnosti individualnog rada radnika i društvene proizvodnje, tj. cjelokupnog tehnološkog procesa. No, razvitak industrijskih društava ublažuje, gotovo do nestajanja, mnoge suprotnosti ranijih faza kapitalizma samim pretpostavkama svoga rasta: nadomještanjem manualnog rada radom tehničara i

inženjera, umanjenjem socijalnih razlika i prava. Stoga, u perspektivi opće dobrobiti i oprobanoosti reformi, revolucionarnim idejama, orijentiranim Marxom, ne korespondiraju poticaji iz života industrijski razvijenih društava.

Međutim, suvremenost ne konstituira samo dovršavanje jednog svijeta u brzem ili sporijem, uznapređovalom ili zaostalom ispunjavanju njegovih mogućnosti, otvorenih putem tehničkog rasčinjavajućeg-sačinjavajućeg odnosa spram prirode, koji uspostavlja novovjeku povijesnu epohu. Suvremena misao ne da se više svesti na korektiv opstojećeg, na njezinu pripadnost onom što jest i njegovim optimalnim, već ispostavljenim mogućnostima, tako što ona svojim kritičkim stavom posređuje njegov rast, poboljšavanje, upotpunjavanje. Najdubljim svojim prodorom, a pošavši vremenu krize najprimjerenijim putem: postavljajući u pitanje cjelinu danog svijeta u njegovoj svjetovnosti i povijesti filozofijske misli zapada u njezinoj svezi s tim svijetom, pokazuje ona njihovu »bezavičajnost«, posebice novovjekog čovjeka, i utemeljuje naziranje besmisla i nelagode u sivilu unificirajuće vrtnje apsolutnog tehničkog svijeta, u kojem je sve funkcija nečega, a čovjek sam — funkcija održavanja te vrtnje.

Dok je revolucioniranje postojećeg svijeta za postizanje njegovih krajnjih svjetovnih mogućnosti i ostvarenje njegova immanentnog smisla idejno koncipirano već u Marxa, putevi i mogućnosti povijesnog prevladavanja ispunjenog radno-tehničkog svijeta još su suvremeni zadatak mišljenja. Suvremen biti znači: van svakog pukog pomodarstva, ispunjavajući svoj ljudski temeljni zadatak smislenog bivstvovanja — orijentirati se u onom što nam pruža vrijeme, koje je već uvijek povijesno vrijeme. Specijalizacija i partikularizacija djelokruga pojedinog zvanja prijeći suvremenog čovjeka da dopre do smisla cjeline i da odgovori svom temeljnom ljudskom pozivu da bude doista s povijesno mu danim vremenom. Stoga je naprijed skicirano određenje »postvarenja«, kao dominantnog fenomena našeg doba, od značaja i u drugačijoj konstelaciji revolucionarnih snaga od one koju pokazuje Lukacs, i za primjeravanje revolucionarnog sezanja kako se iz biti vremena nadaje.

Studenti nisu i ne mogu sami sobom biti snaga provođenja revolucije. To nije ustvrdila ni jedna ozbiljna analiza zbivanja suvremenog svijeta; nikad Marcuse, iako mu se to krivo spočitava, a ni noviji studentski pokreti. No, studenti mogu, što više, trebaju biti protagonisti idejne orijentacije za djelotvorna suvremena zbivanja. Djelotvornost im dosuđuje njihova dob, mladenački žar i nekompromisnost; međutim, to dijele sa svima mladima. Zadatak idejne orijentacije proizlazi iz njihova položaja u društvu, povoljnijeg od drugih društvenih grupacija s obzirom na mogućnost pronicanja cjelin zebivanja i suvremenosti, u strogom smislu te riječi. Ovaj zadatak je veoma odgovoran. Orijentacija u suvremenosti nikako se ne može apsolvirati razumijevanjem idejnih pretenzija

Marxova određivanja ciljeva revolucije i njihovim očuvanjem od rastakanja u praktikizmu pokreta. To slijedi iz problematičnosti progressus ad infinitum u tehnificiranju svijeta, povijesni izlaz iz kojeg mišljenj ejoš traži, i tek prezentira mišljive puteve rješenja (npr. u Marcusea i Atelosa; da li dostatna rješenja?). Idejna orijentacija u suvremenosti poprima i šire značenje imamo li u vidu da povijesni usud tehničke epohe svijeta u njegovu konkretnom liku pokazuje širok spektar nacionalnih i čak kontinentalnih razlika s obzirom na razinu razvoja proizvodnih snaga, te da ne postoje gotovi modeli nužno raznolikog revolucioniranja razvojnih tokova pojedinih zemalja.

Sveza studenata i revolucije, kako je ovdje sugeriramo, pretpostavlja da su univerziteti još uvijek temeljne ustanove suvremenih društava koje čuvaju i razvijaju mišljenje upućeno na cilinu svijeta i njegovu utemeljenost. Međutim, efektivnost i produktivnost, što artikuliraju život društva u svijetu danas, naročito industrijski razvijenih društava, podređuju svojim zahtjevima i organizaciju Sveučilišta. To se očituje u tendenciji funkcionaliziranja univerzitetskog obrazovanja, u pretvaranju studija u puko osposobljavanje za stručno obavljanje određene vrste djelatnosti.

Ovu tendenciju razabiru studenti nastojeći da joj se suprotstave u svojim zahtjevima za reformom Sveučilišta. Oni urgiraju da im u okviru nastavnih planova bude dostupna spoznaja osnova zbivanja u suvremenom svijetu, ili, pak, njihovo potpunije osvjetljenje. Ti su zahtjevi bili zastupljeni u studentskim buntovima 1968. g., a postavljeni su i razrađivani i prije toga u novijim studentskim pokretima. Tako, na inicijativu SDS na Sveučilištu u zapadnom Berlinu, i »nove ljevice« na nekim sveučilištima u SAD. I u jednom i u drugom slučaju su u okviru tzv. »slobodnih univerziteta« organizirana raspravljanja u značajnim pojavama i idejama koje nisu uključene u redovnu univerzitetsku nastavu. Borba za neideologijsko, kritičkom propitivanju postojećeg otvoreno sveučilište bez sumnje je najprimarniji zahtjev koji treba da osigura mogućnost kritičkog odnosa spram postojećeg. Suvremenost dosuđuje tom kritičkom odnosu ne samo posredovanje u ostranjenju zaostalosti u tehnološkom razvoju i svih njezinih popratnih pojava, već i traženje ljudski punijeg života nego što je onaj koji pružaju tzv. društva obilja. Rebeliranje spram življenja kojeg je glavni sadržaj uklapanje u funkcioniranje cjeline, funkcioniranje čiji smisao postaje upitan u perspektivi njegovih krajnjih ciljeva — s onu stranu oskudice, klasnih i socijalnih razdora — signficira i majski bunt studenata u Francuskoj, ma kako bio on idejno konfuzan, i iako ne pruža nedvojbeno rješenja.

STUDENTEN UND REVOLUTION

DIEORIENTATION DER STUDENTEN AUF DAS ZEITGENÖSSISCHE

Zusammenfassung

Die Analysen des Versachlichungsprozesses von Lukács, in den zwanziger Jahren unseres Jahrhunderts vorgenommen, weisen auf, dass die

Art und Weise der Existenz des modernen Menschen das Auffassen seines geschichtlichen Wesens hindert. Den Gedanken noch weiter geführt als es Lukács tat, verhindert es: das »mit der Zeit sein«.

Die Ideenorientation in Hinsicht auf die Verwirklichung der sozialistischen Revolution als eines historischen Geschehens, heisst vor allem das Identifizieren deren Abwege hinsichtlich der Idee der Revolution im Gefüge der integralen Marx'schen Lehre. Unterdessen situiert die zeitgenössische Meinung durch ihre Forschung nach dem Wesen der Revolution auch Marx' Gedanken mit Kritik. So sieht M. Marcuse im Marx' Programm einer freien, durch die Interessenedes Kapitals ungestörten Entwicklung der Produktionskräfte keinen Wegweiser mehr zur revolutionären Umwandlung des Bestehenden. Durch die heutige Stufe der Produktionskräfte, die Automationsproduktion, gelang die »Rationalität« der neuzeitigen geschichtlichen Welt zu ihrer Erfüllung, und die neue geschichtliche Welt ist grundsätzlich möglich durch ein anderes Auffassen der Natur. K. Axelos macht darauf aufmerksam, dass Marx' Gedanke nicht trans — epochal sei, denn sein Horizont bleiben die festgesetzten Koordinaten der schon entstandenen Epoche: er erforscht nicht die Praxis selbst als seinen Standpunkt der Kritik zur Philosophie, Wirtschaft u. s. w. Beim jugoslawischen Denker V. Sutlić ist Marx' Gedanke auf der Spur der Geschichtlichkeit des Seins durchdacht, indem seine Zugehörigkeit dem uns gegebenen Weltgefüge problematisiert ist. Da die Arbeit als Grundbedingung alles Seins entdeckt wird, befindet sich Marx nach Beendigung der philosophischen Arbeit durch die Forderung ihrer Verwirklichung auf dem Wege der Verbreitung in ganzer Welt dieses in Hegels Philosophie zusammengefassten Sinnes und Ausgangspunktes alles Seienden. V. Sutlić schliesst in seinem Auslegen, dass die geschichtliche Welt und der Marx'sche Gedanke einander zugehören, dass sie die letzte Version westliche Denkens im Selbstidentifizieren der Welt in ihrem Wesen seien.

Marx' Lehre gehört ihrem Wesen nach der bestehenden Welt, denn sie ist in ihrem Wachstum eingewurzelt — sie ist auf das Überwinden von Widersprüchen und Gegensätzen gerichtet, und führt zur Verwirklichung einer sinnvollen Existenz, gesichtet vom Standpunkt einer wissenschaftlich-technischen Arbeitswelt. Marx' Gedanke sollte entscheidende Geschehen innerhalb dieser Welt inspirieren mit Hinsicht auf ihre vielfältigen Gegensätze, wie enorme Unterschiede zwischen entwickelten und unentwickelten Ländern, neokoloniale Ausbeutung der Unterentwickelten und Klassenantagonismen in unterentwickelten Ländern.

Während das Revolutionieren der bestehenden Welt zum Erlangen ihrer letzten epochalen Möglichkeiten schon bei Marx in Ideen konzipiert war, so bleiben die Erforschungen der Wege und der Möglichkeiten geschichtlichen Überwindens der arbeitend — technischen Welt noch als zeitgenössische Aufgabe des Denkens übrig.

Die Studenten allein können an und für sich keine revolutionäre Macht sein. Sie können und sollen jedoch Protagonisten einer Ideenorientation sein, und eine solche setzt sowohl das Revolutionieren des Bestehenden, als auch für die Zukunft das noch in höheren Masse ausschlaggebende »Mitwirken« in geschichtlicher Zukunft voraus.

Ein solchartiges Bündnis der Studenten und der Revolution stellt voraus, dass die Universität noch immer ein Zufluchtsort des menschlichen Gedankens ist, auf den Sinn des Weltganzen ausgerichtet, wo sich in der geistigen Dimension des Menschen der Gedanke entfaltet, noch nicht in der Tendenz alles zu funktionalisieren, zu einem blossen Fähigmachen fuer fachliches Verrichten, bestimmter Wertätigkeiten umgewandelt zu werden.

Wenn sich die Forderungen der Studenten für die Reform der Universität dieser Tendenz einer Arbeits-technischen Welt widersetzen, so sind sie weittragend und von entscheidender Wichtigkeit für die Offenheit zur geschichtlichen Zukunft.